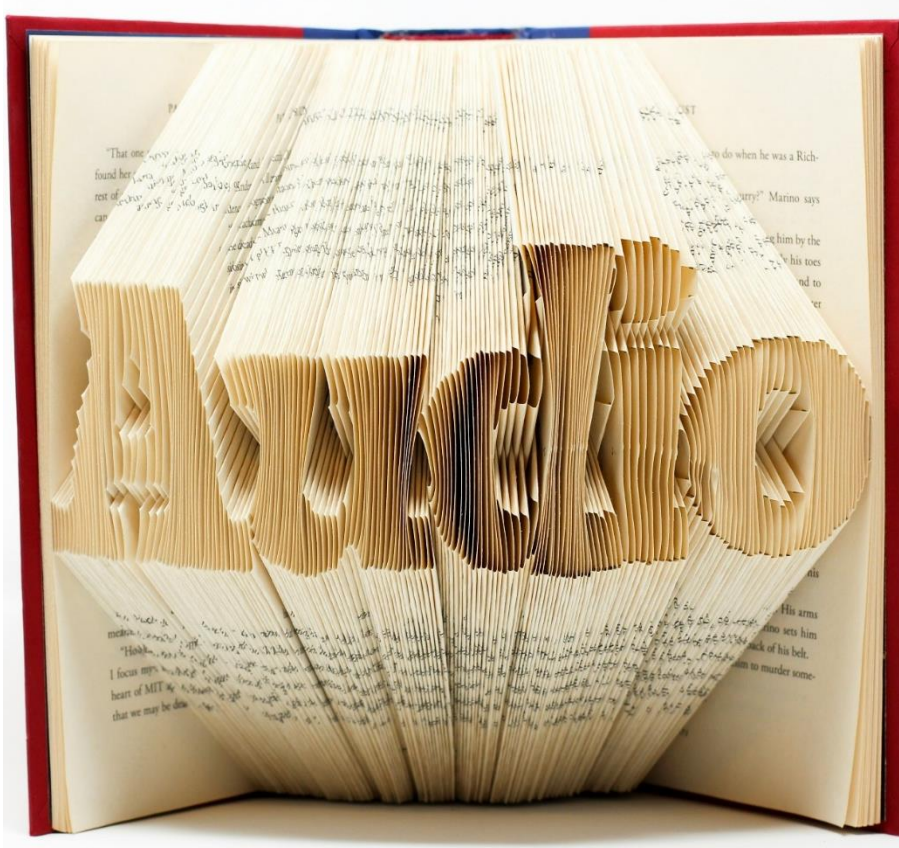

In de oren van de lezer

Het gebruik van audioboeken door lezers in Nederland

Michelle van der Knaap

S1077970

Bachelorwerkstuk

Nederlandse taal en cultuur

Faculteit der Letteren

Radboud Universiteit

Begeleider: dr. J.J.M. Dera

Tweede lezer: dr. Y.F.M. Linders

15-08-2024

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

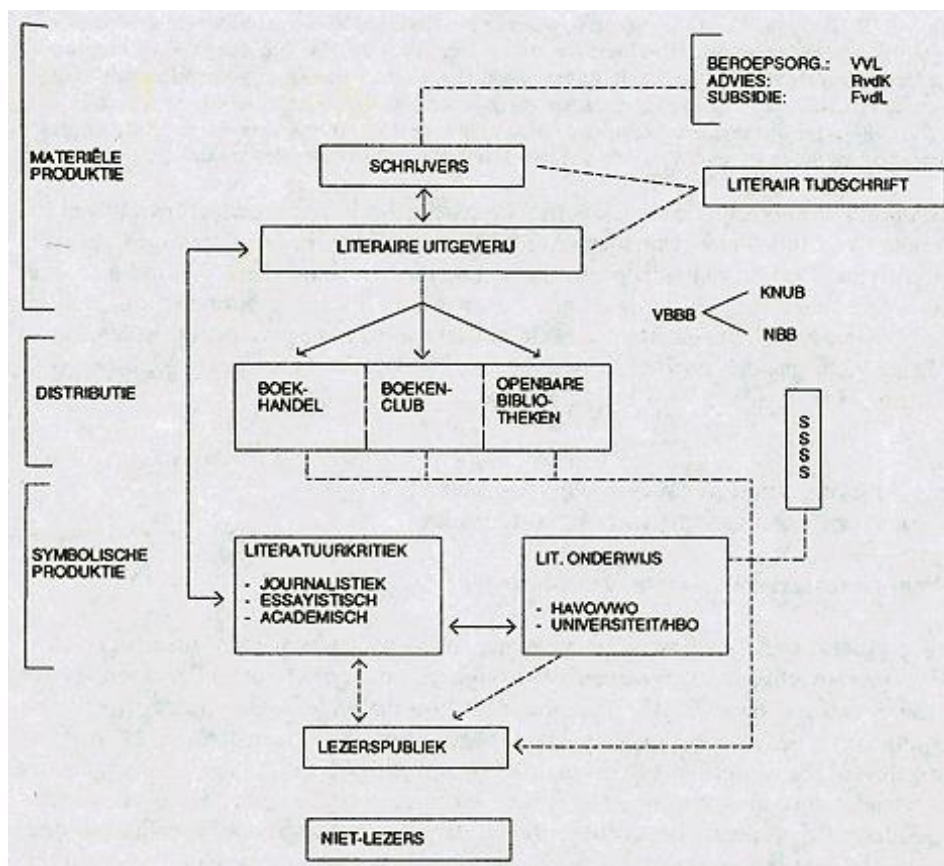
Inhoudsopgave	2
1 Introductie	3
1.1 Leeservaring en leesgedrag	4
1.2 Het huidige onderzoek	6
2 Methode.....	7
2.1 Respondenten	7
2.2 Materiaal.....	8
2.3 Procedure.....	10
2.4 Data-analyse	10
3 Resultaten	13
3.1 Boekvormgebruikers en voorkeur	13
3.2 Demografische gegevens.....	14
3.2.1 Gender	14
3.2.2 Opleidingsniveau.....	15
3.2.3 Leeftijd	16
3.3 Leesfrequentie	17
3.3.1 Leesfrequentie per jaar	17
3.3.2 Verdeling van de totale leestijd	18
3.4 Locaties	18
3.5 Situaties	19
3.6 Leesdoel	20
3.7 Genre	21
4 Conclusie.....	21
5 Discussie.....	22
6 Bibliografie.....	25
Bijlage	26
a. Enquête	26
b. Genres.....	30

1 Introductie

Het Nederlandse literaire veld is in de afgelopen jaren veel veranderd. Het schema (zie het schema in Figuur 1) dat in 1996 bedacht is door Van Rees en Dorleijn, heeft als functie het in kaart brengen van het contemporaine literaire veld, door de machtsrelatie tussen literaire instituties weer te geven vanaf de twintigste eeuw. Deze instituties hebben invloed op het verspreiden van literatuur, zowel door literatuur te maken (schrijvers), te verhandelen (boekhandels of bibliotheken) als door het stimuleren of ontmoedigen ervan (overheidsinstellingen of het onderwijs). Volgens Van Rees en Dorleijn (1996) zou hun schema het literaire veld van de twintigste eeuw moeten weergeven. Dit schema werd echter ter discussie gesteld door Bax et al. (2022). Volgens hen zou er tussen de jaren 2000 en 2022 zoveel zijn veranderd in het Nederlandse literaire veld dat het schema uit 1996 niet meer accuraat is. Veel nieuwe fenomenen zouden niet behandeld worden, waardoor Bax et al. (2022) een voorstel doen voor een nieuw schema waarin deze omissies worden toegevoegd. Zij noemen onder andere literaire prijzen en schrijfopleidingen. Toch vergeten ook zij een relatief recent fenomeen, namelijk het audioboek.

Figuur 1

Het Nederlandse literaire veld volgens Van Rees en Dorleijn (1996).

De afgelopen jaren is het gebruik van audioboeken bij lezers toegenomen (Casselden & Paxton, 2024; Snelling, 2021). Volgens Snelling (2021) is dit voornamelijk het gevolg van de COVID-19-pandemie. Lezers moesten noodgedwongen thuiszitten, waardoor de vraag naar digitale boeken groter werd. Er werd met name gebruikgemaakt van mobiele telefoons of *smarthome*-technologie om te lezen. Door de pandemie moesten uitgeverij de publicatie van veel gedrukte boeken uitstellen, waardoor ze er vaak voor kozen om eerst het (digitale) audioboek uit te brengen. Hierdoor kregen audioboeken sinds de COVID-19-pandemie een prominentere plek op de boekenmarkt. Ook in bibliotheken is er sinds de pandemie een verschil in het gebruik van audioboeken zichtbaar vergeleken met de jaren ervoor, aldus Casselden en Paxton (2024). Bibliotheken waren een lange tijd dicht, wat inhield dat mensen geen fysieke boeken konden lenen. Digitale audioboeken waren daarentegen wel beschikbaar. Deze verandering in gedrag zette zich voort nadat bibliotheken weer opengingen, waardoor het gebruik van audioboeken bleef stijgen.

Hoewel er sinds de COVID-19-pandemie een aanzienlijke groei in het aantal audioboekgebruikers zichtbaar is, bestaan audioboeken al veel langer. Volgens Rubery (2016) gaat het bestaan van audioboeken terug tot de uitvinding van de fonograaf door Thomas Edison in 1877. Zijn uitvinding was bedoeld voor het opnemen van boeken. De geschiedenis leert echter, dat de fonograaf uiteindelijk een ander doel diende dan Edison oorspronkelijk voor ogen had. Het audioboek zoals wij deze nu kennen werd pas decennia later uitgevonden. Het audioboek begon als een kort audiofragment van enkele minuten. In oorlogen werden deze audiofragmenten ingezet voor blinde soldaten. Later werd het audioboek ook toegankelijk gemaakt voor andere groepen mensen met leesbeperkingen (Rubery, 2016). Rond 1990 werd de term *audiobook* voor het eerst officieel gebruikt. Vandaag de dag zijn audioboeken beschikbaar in allerlei vormen; ze zijn te koop als cd's, als digitaal mp3-bestand of in de vorm van een digitaal abonnement.

1.1 Leeservaring en leesgedrag

Het gebruik van audioboeken is anders dan het gebruik van e-boeken (boeken die digitaal te lezen zijn) of gedrukte boeken. De leeservaring van audioboeken verschilt hierdoor van de leeservaring van visuele boeken, zoals e-boeken en gedrukte boeken. Toch wordt er in dit bachelorwerkstuk voor elke boekvorm gesproken over het lezen van boeken, of het nu gaat om visueel lezen vanaf een pagina of scherm, of om luisterend lezen van audioboeken. Have en Pedersen (2012) geven enkele verklaringen voor het verschil in de leeservaring tussen deze boekvormen. Ten eerste is de setting waarin een visueel boek gelezen wordt anders dan bij een

audioboek. Bij een visueel boek is de aandacht volledig op de tekst gericht, terwijl een audioboek de mogelijkheid biedt om lichaam en zicht te bewegen. ‘Listening to audiobooks is to a great extent comparable to the semi-distracted listening mode of talk-radio’ (Have & Pedersen, 2012, p.90). Ten tweede wordt er bij een audioboek al een keuze voor de lezer gemaakt als het gaat om de sfeerbepalende factoren van het boek, zoals de intonatie, de emotie en het tempo van de vertelstem. Bij een visueel boek vult de lezer deze sfeerbepalende factoren zelf in. Ten derde verschilt de zintuiglijke input volgens Have en Pedersen (2012). Het lezen van een visueel boek is volgens hen een stille activiteit, waarbij het geluid en de stemmen die naar voren komen ontstaan door de eigen gedachten van de lezer en een vaste leesomgeving. Audioboeken worden daarentegen meer beïnvloed door wat er om de lezers heen gebeurt. Het verhaal wordt in dat geval verstoord of verrijkt door de omgevingsgeluiden, die steeds weer kunnen veranderen wanneer de lezer verplaatst.

Wanneer de leeservaring per boekvorm verschillend is, kan ook het leesgedrag anders zijn. Leesgedrag wordt door Stichting Lezen (2024) gedefinieerd als:

‘De hoeveelheid tijd die mensen besteden aan het lezen, en de manier waarop ze lezen. Het leesgedrag is afhankelijk van verschillende factoren, zoals de moeilijkheidsgraad van de tekst, de soort tekst, de concentratie, de leesvaardigheid en de leesattitude en leesmotivatie.’

Volgens Stichting Lezen (2024) hebben de leesattitude en de leesmotivatie invloed op de leeservaring, waarbij de leeservaring wordt gedefinieerd als de wijze ‘waarop het lezen van de tekst beleefd wordt’ (Stichting Lezen, 2024). De leesattitude wordt gedefinieerd als de houding die iemand heeft tegenover lezen. De houding van iemand kan veranderen door de eigenschappen van de lezer of de reden voor het lezen van een boek: is het een verplichte taak of een activiteit voor plezier? Ook de leesmotivatie kan worden beïnvloed door de reden voor het lezen, maar gaat voornamelijk over de mate waarop iemand gemotiveerd is om te lezen. Volgens Stichting Lezen (2024) kunnen deze drie elementen het leesgedrag veranderen. Eerdere onderzoeken tonen aan dat het lezen van verschillende boekvormen een verband heeft met het leesgedrag, waarbij de leesattitude, leesmotivatie en leeservaring een belangrijke rol spelen (Zhang & Kudva, 2014; Döring et al., 2022).

Zhang en Kudva (2014) onderzochten of gedrukte boeken in de toekomst vervangen zouden kunnen worden door e-boeken. Zij analyseerden de data van 2986 respondenten die deelnamen aan een vragenlijst over hun leesgedrag. Dit onderzoek schetste acht belangrijke

voorspellende factoren voor het gebruik van e-boeken: 1) het aantal gelezen boeken, 2) het inkomen, 3) de hoogte van de leesfrequentie, 4) het gebruik van internet, 5) etniciteit, 6) het leesdoel (lezen voor plezier of voor school of werk), 7) de leeftijd, en 8) de hoogte van het opleidingsniveau. Hoewel het onderzoek van Zhang en Kudva (2014) inzicht geeft in de factoren die het gebruik van e-boeken voorspellen, biedt het geen informatie over het gebruik van audioboeken.

Gegevens over audioboeken zijn wel beschikbaar in het onderzoek van Döring et al. (2022), dat specifiek ingaat op het gebruik van audioboeken, e-boeken en podcasts. In dit onderzoek werd in Duitsland een enquête afgenomen onder 2335 mensen. De resultaten toonden aan dat het gedrag en de kenmerken van de gebruikers van deze mediavormen uiteenliepen. Veel mensen bleken twee of drie vormen van media parallel te gebruiken. Deze mediavormen konden elkaar beïnvloeden, bijvoorbeeld door in een podcast een e-boek te noemen, waardoor mensen werden gestimuleerd om e-boeken te gebruiken. Toch waren er verschillen: generatie Z (16-24 jaar) luisterde graag, terwijl babyboomers (56 jaar of ouder) meer visuele boeken lazen. Generatie Y (25-39 jaar) en X (40-55 jaar) leken daarentegen de drie vormen vaker parallel te gebruiken. Daarnaast luisterden mensen vaak naar audioboeken en podcasts terwijl ze in beweging waren. Dit onderzoek toont de verhoudingen tussen het leesgedrag bij audioboeken en e-boeken, maar biedt geen inzicht over audioboeken ten opzichte van gedrukte boeken.

Er is wel onderzoek verricht naar het gebruik van audioboeken, met een specifieke focus op de audioboekenmarkt en boekstreamingdiensten die audioboeken en e-boeken in abonnementsvorm aanbieden. Deze boekstreamingdiensten lijken steeds meer te groeien. Kristensen en Lüders deden in 2023 onderzoek naar deze diensten onder de Noorse populatie. Via een online enquête namen er 1511 mensen deel aan het onderzoek, waarvan 199 respondenten gebruik maakten van boekstreamingdiensten en de overige 1312 niet. Volgens dit onderzoek zijn de gebruikers van deze diensten voornamelijk jonger, hoger opgeleid en vaker vrouw dan man in vergelijking met niet-gebruikers. De gebruikers lijken alsnog een voorkeur te hebben voor gedrukte boeken boven de boeken die via de boekstreamingdiensten worden aangeboden. Toch zien zij een belangrijk voordeel in het gebruik van deze diensten: boekstreamingdiensten hebben een groot aanbod van audioboeken dat altijd beschikbaar is.

1.2 Het huidige onderzoek

Leesgedrag kan dus beïnvloed worden door verschillende factoren (Stichting Lezen, 2024). Eerdere onderzoeken tonen aan dat het leesgedrag varieert afhankelijk van de gebruikte

boekvormen (Zhang & Kudva, 2014; Döring et al., 2022). Toch is er nog weinig bekend over de plaats van audioboeken in het leesgedrag van lezers, hoewel het audioboek een zichtbare economische groei laat zien; audioboeken worden steeds vaker gekocht, geleend en gestreamd (Snelling, 2021; Kristensen & Lüders, 2023; Casselden & Paxton, 2024). Zelfs Bax et al. (2022) erkennen deze boekvorm niet als een omissie in het schema van het Nederlandse literaire veld. Door de groei van audioboeken is het belangrijk om het gebruik ervan in Nederland in kaart te brengen. Hierdoor luidt de onderzoeksvraag die centraal staat in dit bachelorwerkstuk, als volgt: Wat is de plaats van audioboeken in het leesgedrag van lezers in Nederland?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden, is een enquête afgenomen in een boekenwinkel en is er een beschrijvend onderzoek uitgevoerd. Het bachelorwerkstuk is als volgt gestructureerd: in sectie 2 wordt de methode uitgelegd, waarbij de respondenten, het materiaal, de procedure en de data-analyse aan bod komen. In sectie 3 worden de bevindingen van dit onderzoek gepresenteerd. Sectie 4 bevat de conclusie, die antwoord geeft op de onderzoeksvraag aan de hand van de resultaten. Sectie 5 is de discussie waarin de implicaties van de bevindingen, de beperkingen van dit onderzoek en mogelijke vervolgonderzoeken worden besproken.

2 Methode

Een beschrijvend onderzoek is uitgevoerd om de plaats van audioboeken in het leesgedrag van lezers in Nederland te bepalen.

2.1 Respondenten

Aan de enquête hebben 147 Nederlandstalige lezers deelgenomen. Om de juiste onderzoekspopulatie (lezers in Nederland) te benaderen, is de enquête afgenomen onder bezoekers van een boekhandel in Nijmegen. Criteria voor deelname waren dat de respondenten in de afgelopen 12 maanden ten minste één boek volledig hebben uitgelezen en dat ze Nederlands spraken. De data van 145 respondenten (42 mannen, 100 vrouwen en 3 personen die zich anders identificeerden of de voorkeur gaven hun gender privé te houden) zijn meegenomen in de analyse. De data van de overige twee respondenten zijn niet meegenomen in de analyse, omdat zij de vragenlijst niet hebben afgemaakt. De leeftijd van de respondenten ligt tussen de 17 en 80 jaar ($M = 41.76$; $SD = 18.39$). De hoogst genoten opleiding varieert tussen vmbo (1.4%), havo (2.1%), vwo (3.4%), mbo (10.3%), hbo (26.9%), en wo (55.9%).

2.2 Materiaal

De enquête (zie de bijlage) bestaat uit 12 vragen over leesgedrag, waarvan 5 open vragen en 7 gesloten vragen. De vragen zijn deels gebaseerd op vragenlijsten en theorie uit eerdere onderzoeken over leesgedrag van Have en Pedersen (2012), Zhang en Kudva (2014) en Kurata et al. (2017). Om de validiteit van de vragenlijst te waarborgen, is de enquête gecontroleerd door een panel van drie leden, en is er een pilot uitgevoerd met 10 deelnemers. De vragenlijst is daarna goedgekeurd door de begeleider van het bachelorwerkstuk, dr. J.J.M. Dera.

Er is achtereenvolgend gevraagd:

1. Wat is uw gender? (Gesloten vraag)
2. Wat is uw leeftijd? (Open vraag)
3. Wat is uw hoogst genoten opleiding? (Gesloten vraag)
4. Van welke boekvormen heeft u in de laatste 12 jaar gebruik gemaakt? (Gesloten vraag met meerdere antwoordopties mogelijk)
5. Welke boekvorm heeft over het algemeen uw voorkeur? (Gesloten vraag)
6. Hoe vaak maakt u gebruik van de aangegeven boekvormen? (Gesloten vraag)
7. Maak een schatting: hoeveel procent van uw leestijd besteedt u aan de onderstaande boekvormen? (Open vraag)
8. Op welk dagdeel maakt u het liefst gebruik van de aangegeven boekvormen? (Gesloten vraag)
9. Wanneer maakt u gebruik van audioboeken? (Gesloten vraag met meerdere antwoordopties mogelijk)
10. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de stelling. (5-punts Likertschaal)
11. Markeer met een kruisje, per boekvorm, aan als u in het afgelopen jaar op de aangegeven locaties hebt gelezen. (Gesloten vraag met meerdere antwoordopties mogelijk)
12. Wat is het laatste boek dat u per boekvorm heeft gelezen? (Open vraag)

De eerste vragen zijn bedoeld om een beeld te schetsen van de demografische gegevens van de respondenten. De lezers geven aan van welke boekvormen ze gebruikmaken en welke hun voorkeur heeft. Daarnaast wordt er gevraagd naar hun gender, leeftijd en opleidingsniveau.

Twee vragen gaan over de frequentie waarmee de verschillende boekvormen worden gelezen. De eerste is een gesloten vraag die peilt hoe vaak een lezer elke boekvorm per jaar leest. De tweede vraag is een open vraag waarin de respondent wordt gevraagd zijn of haar totale leestijd in percentages onder te verdelen over de verschillende boekvormen. De

respondent moet hierbij inschatten hoeveel procent van de volledige leestijd wordt besteed aan audioboeken, e-boeken en gedrukte boeken. Daarnaast wordt er gevraagd wat de voorkeur is voor het dagdeel waarin de boekenvormen gelezen kunnen worden ('Ochtend', 'Middag', 'Avond', 'Nacht' en 'Ik heb geen voorkeur').

Het doel van de vraag 'Wanneer maakt u gebruik van audioboeken?' is om te achterhalen in welke situaties lezers audioboeken lezen. Volgens Have en Pedersen (2012) worden audioboeken vaak gebruikt in situaties waarin de lezer in beweging is of bezig is met een andere activiteit. In dit bachelorwerkstuk wordt dit aangeduid als *multitasking*. Met deze vraag wordt achterhaald of dit inderdaad het geval is bij lezers in Nederland. De respondenten kunnen voor negen situaties aangeven of ze daarin ooit audioboeken hebben gelezen. Vijf van de situaties (onderweg naar een plek, tijdens het eten, tijdens het sporten, tijdens het werk of het studeren, en tijdens huishoudelijke taken) vertegenwoordigen deze *multitask*-situaties. De overige vier situaties (in bad, in bed, op de bank en op vakantie) vertegenwoordigen ontspanningssituaties. Bij de ontspanningssituaties is iemand voornamelijk het audioboek aan het lezen en niet tegelijkertijd in beweging of bezig met een andere activiteit. De activiteiten die bij deze vraag worden genoemd zijn gebaseerd op de onderzoeken van Have en Pedersen (2012), Zhang en Kudva (2014) en Kurata et al. (2017).

Vraag 11 behandelt de locaties waar de lezers de verschillende boeken lezen, en deze vraag is opgesteld aan de hand van de onderzoeken van Zhang en Kudva (2014) en Kurata et al. (2017). Diverse locaties zijn uit deze onderzoeken overgenomen en enkele locaties zijn toegevoegd. Zowel voor de vraag over de situaties als voor de locaties zijn de toevoegingen gecontroleerd en aangevuld door een panel om de validiteit van de enquête te verbeteren.

Ook zijn er enkele stellingen gegeven in de enquête, waarbij de respondent moet aangeven in hoeverre zij het eens zijn met de stelling. Dit is gedaan via een 5-punts Likertschaal, die loopt van 'Helemaal oneens' naar 'Helemaal eens'. Door middel van deze vraag wordt getest of de verschillende boekvormen worden gebruikt voor werk of studie, of voor plezier. Deze vraag is gebaseerd op soortgelijke vragen in de onderzoeken van Zhang en Kudva (2014) en Kurata et al. (2017).

In de laatste vraag moeten de respondenten hun laatst gelezen boek noteren per boekvorm. Het doel van deze vraag is om te achterhalen of het genre een rol speelt bij het gebruik van de verschillende boekvormen.

2.3 Procedure

De enquête is in de Nijmeegse boekhandel Dekker v.d. Vegt afgenomen op vrijdag 17 mei 2024 en zaterdag 18 mei 2024. De respondenten zijn in de winkel gevraagd of zij vrijwillig willen deelnemen aan een enquête over leesgedrag. Uit een pilot ($N=10$) bleek dat de enquête gemiddeld 7 minuten en 3 seconden duurde. Respondenten konden op ieder moment stoppen met hun deelname. De respondenten waren op de hoogte van de gemiddelde lengte van de enquête voordat zij hieraan deelnamen. Zij kregen de enquête op papier aangeboden en konden de vragen zelf met pen beantwoorden. De data zijn vervolgens anoniem gedigitaliseerd door de onderzoekster en verwerkt in het softwareprogramma SPSS.

2.4 Data-analyse

Voor het analyseren van de data, die afkomstig zijn uit de ingevulde enquêtes, is gebruik gemaakt van versie 29.0.1.0 van IBM SPSS Statistics. Het doel van de data-analyse is om de plaats van audioboeken in het leesgedrag van lezers in Nederland in kaart te brengen. De antwoorden van de respondenten zijn gecontroleerd om te zorgen dat volledig en correct ingevulde vragen wel worden meegenomen in de data-analyse, en onvolledig of incorrect ingevulde vragen niet worden meegenomen in de data-analyse. Daarnaast zijn niet-leesbare antwoorden ook niet meegenomen in de data-analyse.

Als eerste wordt een overzicht gegeven van de hoeveelheid lezers die audioboeken, e-boeken en gedrukte boeken lezen, door middel van een tabel. In dezelfde tabel wordt aangegeven hoe vaak lezers de voorkeur geven aan elke boekvorm.

Om het verband tussen de gebruikte boekvorm en gender te onderzoeken, zijn er chi-kwadraattoetsen uitgevoerd. Dit is twee keer gedaan, één keer voor het gebruik van audioboeken en één keer voor het gebruik van e-boeken. Het wel of niet gebruiken van de boekvormen is aangegeven door 'Ja' en 'Nee'. Voor gender zijn de categorieën 'Man' en 'Vrouw' gebruikt; respondenten die 'Anders' of 'Dat zeg ik liever niet' hadden ingevuld, zijn niet meegenomen in de chi-kwadraattoets. Deze data zijn in kruistabellen gezet en chi-kwadraattoetsen zijn gebruikt om te bepalen of er een significant verband is tussen e-boekgebruik en gender, en audioboekgebruik en gender.

Om het verband tussen de gebruikte boekvorm en opleidingsniveau te onderzoeken, zijn er chi-kwadraattoetsen uitgevoerd. Ook hier is er zowel een test gedaan voor e-boekgebruik als audioboekgebruik, waarbij 'Ja' staat voor het wel gebruikmaken van de desbetreffende boekvorm en 'Nee' staat voor het niet gebruiken van de desbetreffende boekvorm. De

opleidingsniveaus die de respondenten konden aangeven in de enquête zijn samengevoegd tot twee categorieën: een universitaire (voor)opleiding (vwo en WO) en een niet-universitaire (voor)opleiding (basisonderwijs, praktijkonderwijs, vmbo, mbo, havo en hbo). Hierdoor waren de categorieën groot genoeg om de chi-kwadraattoets uit te voeren. Deze data zijn in kruistabellen gezet en de chi-kwadraattoetsen zijn gebruikt om te bepalen of er een significant verband is tussen e-boekgebruik en opleidingsniveau, en audioboekgebruik en opleidingsniveau.

Er zijn ook chi-kwadraattoetsen uitgevoerd om te bepalen of er een verband is tussen leeftijd en de gebruikte boekvorm. Eerst zijn de data omgevormd in een nieuwe variabele. De leeftijden van de respondenten lopen van 17 tot en met 80 jaar en zijn gecategoriseerd. Hiervan zijn vier groepen gemaakt met dezelfde groepsgrootte van 15 jaar (leeftijdsgroep 1 = 17-32 jaar; leeftijdsgroep 2 = 33-48 jaar; leeftijdsgroep 3 = 49-64 jaar; leeftijdsgroep 4 = 65-80 jaar). Deze data zijn in kruistabellen gezet en chi-kwadraattoetsen zijn gebruikt om te bepalen of er een significant verband is tussen e-boekgebruik en leeftijd, en audioboekgebruik en leeftijd.

De antwoorden die de respondenten konden geven in de enquête bij vraag 6 zijn voor de data-analyse gecodeerd in cijfers. Er zijn negen opeenvolgende antwoordmogelijkheden variërend van 'Nooit / Incidenteel' tot 'Dagelijks'. Deze antwoordmogelijkheden zijn beoordeeld met cijfers 1 tot en met 9, waarbij 1 staat voor het minst aantal gelezen boeken per jaar en 9 voor het meest aantal gelezen boeken per jaar. De leesfrequentie is bepaald door de antwoorden mee te rekenen van mensen die aangaven de desbetreffende boekvorm te lezen. Dit is voor elke boekvorm afzonderlijk gedaan. Om de centrale tendens te bepalen, is de mediaan berekend. Daarnaast is de spreiding bepaald aan de hand van de percentielen. Deze gegevens zijn in een tabel gezet, zodat de centrale tendens en de spreiding van alle drie de boekvormen met elkaar vergeleken kunnen worden.

Een tweede manier om de verdeling van de leesfrequentie te analyseren is door middel van de vraag over de verdeling van de totale leestijd in procenten. Deze analyse geldt voor de gehele steekproef en niet alleen voor mensen die alleen de desbetreffende boekvormen lezen. Per boekvorm is het gemiddelde en de standaarddeviatie genomen.

Meerkeuzevragen, zoals de vraag over de situaties waarin respondenten een audioboek hebben gebruikt, zijn als aparte variabelen toegevoegd. Voor elke antwoordmogelijkheid is er een aparte kolom. De data zijn binair gecodeerd, waarvoor '1' staat voor wel geselecteerd in de enquête en '0' staat voor niet geselecteerd in de enquête. Dit geldt zowel voor vraag 4, 8 en 10. Vraag 8 en 10 zijn daarnaast getransformeerd in een nieuwe variabele om weer te geven hoeveel

procent van de respondenten die de desbetreffende boekvorm gebruiken, het antwoord hebben geselecteerd.

De antwoorden van de locaties waarin de respondenten een boek hebben gelezen, worden gevisualiseerd door middel van een staafdiagram. Voor elke locatie is er te zien hoeveel procent van de lezers gebruik heeft gemaakt van de boekvorm in het afgelopen jaar. Om het percentage zo accuraat mogelijk te houden, zijn alleen respondenten meegerekend die aangegeven hebben gebruik te maken van de desbetreffende boekvorm.

De gegevens over de situaties waarin audioboekenlezers audioboeken gebruiken, zijn ook gevisualiseerd in een staafdiagram. Per situatie is te zien hoeveel procent van de lezers in verschillende situaties een audioboek heeft beluisterd. Daarnaast is er voor elke situatie aangegeven of het gaat om een *multitask*-activiteit of ontspanningsactiviteit door middel van een kleurverschil.

Om te onderzoeken in hoeverre het leesdoel verschilt bij het gebruik van de verschillende boekvormen, zijn zes stellingen met een 5-punts Likertschaal gecodeerd. De antwoorden variëren van ‘Helemaal oneens’ tot en met ‘Helemaal eens’, die gecodeerd zijn tot de numerieke waarden 1 tot en met 5, waarbij 1 staat voor ‘Helemaal oneens’, 2 staat voor ‘Oneens’, 3 staat voor ‘Neutraal’, 4 staat voor ‘Eens’, en 5 staat voor ‘Helemaal eens’. Respondenten die in de enquête hadden aangegeven een bepaalde boekvorm niet te gebruiken, zijn uitgesloten van de analyse voor de desbetreffende boekvorm.

Om de centrale tendens van de stellingen te bepalen is het gemiddelde berekend. De gebruikte intervallen voor de antwoordopties zijn gebaseerd op het artikel van Pimentel (2019). De intervallen zijn als volgt gedefinieerd: 1.00-1.79 = Helemaal oneens; 1.80-2.59 = Oneens; 2.60-3.39 = Neutraal; 3.40-4.19 = Eens; 4.20-5.00 = Helemaal eens. Daarnaast is de spreiding van de antwoorden bepaald aan de hand van de standaarddeviatie.

Vraag 12 is bedoeld om te achterhalen of verschillende boekvormen vooral worden gebruikt voor specifieke genres. De respondenten hebben per boekvorm aangegeven welk boek ze voor het laatst hebben gelezen. Antwoorden die onleesbaar zijn of niet te vinden zijn, door bijvoorbeeld een ontbrekende auteursnaam of titel, zijn niet meegenomen in de data. De titel en auteursnaam zijn gebruikt voor het vinden van het genre van het boek. Het genre wordt bepaald aan de hand van de NUR-code (Nederlandstalige Uniforme Rubrieksindeling) die in het boek staat aangegeven. Deze driecijferige code geeft aan wat het hoofdonderwerp van het boek is, zoals fictie 15+ of literaire thriller. Deze genres zijn vervolgens aan de hand van de NUR-code verder in één van de vier overkoepelende genres gezet: algemene fictie, literaire

fictie, kinder- en jeugdboeken, en non-fictie. Vervolgens is het percentage van genres per boekvorm berekend.

Vraag 8 is uitgesloten van de data-analyse. Van de 145 respondenten hebben 42 de vraag opgevat als een vraag met meerdere mogelijke antwoordopties, wat neerkomt op 29.57% van de data. Dit zou de data-analyse onbetrouwbaar maken, zowel bij het verwijderen van de gegevens als bij het meenemen van de meerdere antwoordopties. Daarom is ervoor gekozen om deze data niet te analyseren en dus niet mee te nemen in de resultaten.

3 Resultaten

3.1 Boekvormgebruikers en voorkeur

Tabel 1

Aantal lezers en de voorkeur per boekvorm.

Boekvorm	Aantal lezers	Aantal voorkeuren
Audioboeken	39	3
E-boeken	60	9
Gedrukte boeken	145	127

Noot. $N = 145$.

Uit de tabel blijkt dat gedrukte boeken het meest worden gelezen, gevolgd door e-boeken en als laatste audioboeken. Alle respondenten gaven aan gedrukte boeken te lezen. De voorkeur voor boekvorm ging ook uit naar gedrukte boeken. Het verschil in voorkeur tussen de boekvormen is groter dan het verschil in het aantal lezers per boekvorm. De lezers laten een sterke voorkeur zien voor gedrukte boeken.

3.2 Demografische gegevens

3.2.1 Gender

Tabel 2

Kruistabel van audioboekgebruik en gender.

Audioboekgebruik	Gender		χ^2	<i>p</i>
	Man	Vrouw		
Nee	34 (0.6)	70 (-0.4)	1.810	.178
Ja	8 (-1.0)	30 (0.6)		

Noot. De gestandaardiseerde residuen worden tussen de haakjes onder de groepsfrequenties weergegeven.

Een Pearsons chi-kwadraattoets is uitgevoerd om te onderzoeken of er een verband bestaat tussen het gebruik van audioboeken en gender. Uit een Pearsons chi-kwadraattoets blijkt dat er geen verband is tussen het gebruik van audioboeken en gender ($\chi^2(1) = 1.81, p = .178$). Dit suggereert dat gender geen invloed heeft op audioboekgebruik.

Tabel 3

Kruistabel van e-boekgebruik en gender.

E-boekgebruik	Gender		χ^2	<i>p</i>
	Man	Vrouw		
Nee	30 (1.1)	53 (-0.7)	4.136	.042
Ja	12 (-1.3)	47 (0.8)		

Noot. De gestandaardiseerde residuen worden tussen de haakjes onder de groepsfrequenties weergegeven.

Een Pearsons chi-kwadraattoets is uitgevoerd om te onderzoeken of er een verband bestaat tussen het gebruik van e-boeken en gender. Uit een Pearsons chi-kwadraattoets blijkt dat er wel een verband is tussen het lezen van e-boeken en gender ($\chi^2(1) = 4.13, p = .042$). Dit suggereert dat gender wel invloed heeft op e-boekgebruik.

De gestandaardiseerde residuen wijzen op dat mannen minder vaak e-boeken gebruiken dan verwacht, terwijl vrouwen vaker e-boeken gebruiken dan verwacht. Hieruit volgt dat mannen vaker geen e-boeken gebruiken dan verwacht, terwijl vrouwen minder vaak geen e-boeken gebruiken dan verwacht. Echter, het is belangrijk om de resultaten voorzichtig te interpreteren, aangezien de gestandaardiseerde residuen vrij laag zijn. De lage residuen kunnen

erop wijzen dat de verschillen tussen de groepen minder uitgesproken zijn dan de Pearsons chi-kwadraattoets suggereert.

3.2.2 Opleidingsniveau

Tabel 4

Kruistabel van audioboekgebruik en opleidingsniveau.

Audioboekgebruik	Opleidingsniveau		χ^2	<i>p</i>
	Niet-universitair	Universitair		
Nee	46 (0.6)	60 (-0.5)	1.894	.169
Ja	12 (-0.9)	27 (0.7)		

Noot. De gestandaardiseerde residuen worden tussen de haakjes onder de groepsfrequenties weergegeven.

Een Pearsons chi-kwadraattoets is uitgevoerd om te onderzoeken of er een verband bestaat tussen het gebruik van audioboeken en opleidingsniveau. Uit een Pearsons chi-kwadraattoets blijkt dat er geen verband is tussen het lezen van audioboeken en opleidingsniveaus ($\chi^2(1) = 1.90, p = .169$). Dit suggereert dat opleidingsniveau geen invloed heeft op audioboekgebruik.

Tabel 5

Kruistabel van e-boekgebruik en opleidingsniveau.

E-boekgebruik	Opleidingsniveau		χ^2	<i>p</i>
	Niet-universitair	Universitair		
Nee	38 (0.7)	47 (-0.6)	1.895	.169
Ja	20 (-0.8)	40 (0.7)		

Noot. De gestandaardiseerde residuen worden tussen de haakjes onder de groepsfrequenties weergegeven.

Een Pearsons chi-kwadraattoets is uitgevoerd om te onderzoeken of er een verband bestaat tussen het gebruik van e-boeken en opleidingsniveau. Uit een Pearsons chi-kwadraattoets blijkt dat er geen verband is tussen het lezen van e-boeken en opleidingsniveaus ($\chi^2(1) = 1.90, p = .169$). Dit suggereert dat opleidingsniveau geen invloed heeft op e-boekgebruik.

3.2.3 Leeftijd

Tabel 6

Kruistabel van audioboekgebruik en leeftijdsgroepen.

Audioboekgebruik	Leeftijdsgroep				χ^2	<i>p</i>
	17-32 jaar	33-48 jaar	49-65 jaar	65-80 jaar		
Nee	39 (-1.1)	30 (-0.7)	26 (1.4)	20 (1.2)	19.180	<.001
Ja	25 (1.8)	12 (1.1)	1 (-2.3)	1 (-2.0)		

Noot. De gestandaardiseerde residuen worden tussen de haakjes onder de groepsfrequenties weergegeven.

Een Pearsons chi-kwadraattoets is uitgevoerd om te onderzoeken of er een verband bestaat tussen het gebruik van audioboeken en leeftijd. Uit een Pearsons chi-kwadraattoets blijkt dat er wel een verband is tussen het lezen van audioboeken en leeftijd ($\chi^2(3) = 19.18, p < .001$). Dit suggereert dat leeftijd wel invloed heeft op audioboekgebruik.

De gestandaardiseerde residuen wijzen op jongere leeftijdsgroepen, voornamelijk 17- tot en met 32-jarigen, meer gebruikmaken van audioboeken dan verwacht op basis van het standaardresidu van 1.8. Oudere leeftijdsgroepen, 49- tot en met 65-jarigen en 65- tot en met 80-jarigen, maken een stuk minder gebruik van audioboeken dan verwacht. Bij de oudere leeftijdsgroepen zijn deze gestandaardiseerde residuen -2 of lager, wat aangeeft dat het aantal gebruikers in deze groepen significant lager is dan de verwachte waarde.

Tabel 7

Kruistabel van e-boekgebruik en leeftijdsgroepen.

E-boekgebruik	Leeftijdsgroep				χ^2	<i>p</i>
	17-32 jaar	33-48 jaar	49-65 jaar	65-80 jaar		
Nee	28 (-1.5)	21 (-0.5)	19 (-0.8)	16 (1.1)	10.665	.014
Ja	36 (1.8)	11 (-0.6)	8 (-1.0)	5 (-1.3)		

Noot. De gestandaardiseerde residuen worden tussen de haakjes onder de groepsfrequenties weergegeven.

Een Pearsons chi-kwadraattoets is uitgevoerd om te onderzoeken of er een verband bestaat tussen het gebruik van e-boeken en leeftijd. Uit een Pearsons chi-kwadraattoets blijkt er wel een verband is tussen het lezen van e-boeken en leeftijd ($\chi^2(3) = 10.67, p = .014$). Dit suggereert dat leeftijd wel invloed heeft op e-boekgebruik.

De jongste leeftijdsgroep, van 17- tot en met 32-jarigen, gebruikt vaker e-boeken dan verwacht. Daarnaast lijkt de oudste leeftijdsgroep, 65- tot en met 80-jarigen, vaker geen e-

boeken te gebruiken dan verwacht. Toch moet er voor deze uitkomsten wel vermeld worden dat de verschillen minder sterk zijn dan bij het verband tussen hogere leeftijden en audioboekgebruik, wat wijst op een minder uitgesproken patroon binnen mensen die e-boeken gebruiken.

3.3 Leesfrequentie

3.3.1 Leesfrequentie per jaar

Tabel 8

Leesfrequentie van lezers bij audioboeken, e-boeken en gedrukte boeken.

Boekvorm	Aantal	Mediaan	Percentielen		
			25	50	75
Audioboeken	43	3 (Eén keer per half jaar)	1 (Nooit / Incidenteel)	3 (Eén keer per half jaar)	5 (Eén keer per maand)
E-boeken	58	5 (Eén keer per maand)	3 (Eén keer per half jaar)	5 (Eén keer per maand)	8 (Meerdere keren per week)
Gedrukte boeken	137	8 (Meerdere keren per week)	6 (Meerdere keren per maand)	8 (Meerdere keren per week)	9 (Dagelijks)

Noot. De cijfers corresponderen met de leesfrequentie: 1 = Nooit / Incidenteel; 2 = Eén keer per jaar; 3 = Eén keer per half jaar; 4 = Eén keer per drie maanden; 5 = Eén keer per maand; 6 = Meerdere keren per maand; 7 = Eén keer per week; 8 = Meerdere keren per week; 9 = Dagelijks.

Tabel 8 toont de leesfrequentie van verschillende boekvormen gedurende een jaar. Uit de gegevens blijkt dat audioboeken het minst worden gelezen en gedrukte boeken het vaakst worden gelezen. Dit blijkt uit de centrale tendens waarbij de mediaan van het aantal gelezen audioboeken het laagst ligt, gevolgd door e-boeken en vervolgens gedrukte boeken. De spreidingsmaten ondersteunen deze bevindingen. De percentielen P25, P50 en P75 volgen hetzelfde patroon als de mediaan, waarbij audioboeken de laagste waarden tonen, e-boeken de middelste waarden, en gedrukte boeken de hoogste waarden.

3.3.2 Verdeling van de totale leestijd

Tabel 9

Verdeling van de totale leestijd tussen de verschillende boekvormen bij de gehele steekproef.

Boekvorm	Gemiddelde in %	Standaarddeviatie
Audioboeken	5.790	15.4039
E-boeken	14.116	21.9682
Gedrukte boeken	78.800	27.6350

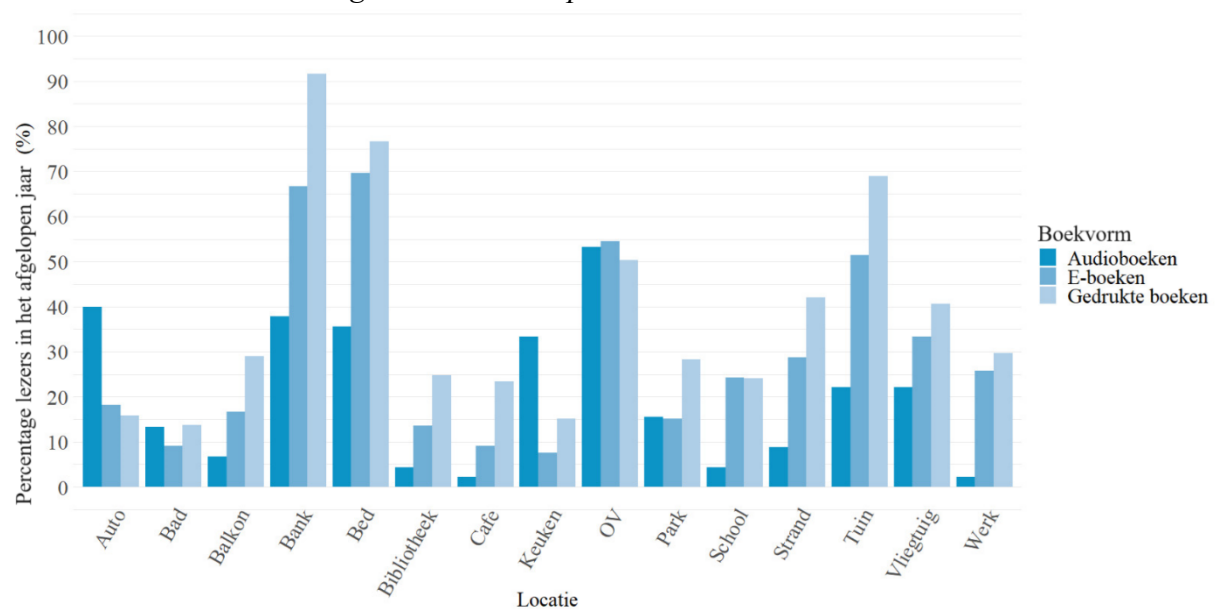
Noot. N = 143.

Tabel 9 toont aan dat lezers het grootste deel van hun leestijd besteden aan gedrukte boeken, gevolgd door e-boeken en daarna audioboeken. De standaarddeviatie laat echter zien dat er veel variatie zit in de antwoorden van de respondenten. Dit houdt in dat lezers veel verschillen in de verdeling van de totale leestijd bij de verschillende boekvormen.

3.4 Locaties

Figuur 2

Percentages van lezers die in het afgelopen jaar een boek hebben gelezen in de vorm van audioboeken, e-boeken en gedrukte boeken per locatie.

Figuur 2 toont de locaties waar lezers verschillende boekvormen hebben gelezen in het afgelopen jaar, namelijk audioboeken, e-boeken en gedrukte boeken. Een donkerblauwe balk op 40% geeft aan dat 40% van de mensen die audioboeken lezen, dit in het afgelopen jaar heeft gedaan op de locatie die onderaan de grafiek is weergegeven.

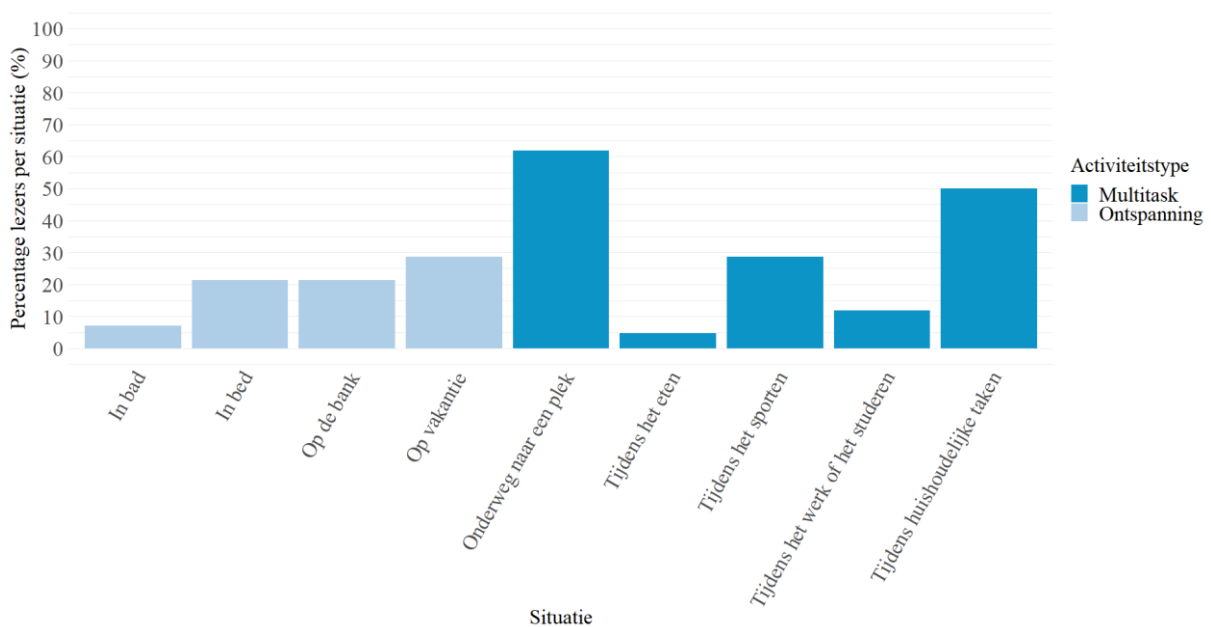
Een opvallend patroon in Figuur 2 is dat er voor veel locaties geldt dat er vaker gedrukte boeken worden gelezen, gevolgd door e-boeken en daarna audioboeken. Dit patroon weerspiegelt de bevindingen uit Tabel 8. Uitzonderingen op dit patroon zijn lezen in de auto, in bad, in de keuken, in het openbaar vervoer en in het park. In bad worden e-boeken het minst

gelezen in plaats van audioboeken. In de auto en in de keuken worden audioboeken het meest gelezen gevolgd door gedrukte boeken en daarna e-boeken. Daarnaast worden de drie boekvormen in het openbaar vervoer ongeveer gelijkmatig gebruikt. Voor audioboeken is dit de locatie waar het hoogste percentage lezers gebruik hebben gemaakt van deze boekvorm (53.33%). Gebruikers van gedrukte boeken maken het meest gebruik van deze boeken op de bank (91.72%), terwijl e-boekgebruikers de desbetreffende boekvorm het vaakst gebruiken in bed (69.70%).

3.5 Situaties

Figuur 3

Percentage audioboekenlezers per situatie, geclassificeerd als multitask- of ontspanningsactiviteit, waarin in het afgelopen jaar een audioboek gelezen is.

Figuur 3 toont situaties waarin audioboeken worden gelezen. De donkerblauwe balken vertegenwoordigen situaties waarin voornamelijk andere activiteiten kunnen worden ondernomen tijdens het lezen. De lichtblauwe balken vertegenwoordigen situaties waarin doorgaans wordt ontspannen en niet een actieve handeling wordt ondernomen naast lezen.

Wat opvalt in Figuur 3 is dat het percentage lezers bij ontspanningssituaties niet sterk verschilt per situatie. Bij *multitask*-situaties is er daarentegen een groot verschil te zien tussen bijvoorbeeld audioboeken lezen onderweg naar een plek of audioboeken lezen tijdens het eten of tijdens het sporten. Dit toont aan dat *multitask*-situaties situatieafhankelijk zijn, terwijl het leesgedrag voor elke vorm van ontspanning ongeveer even groot is. *Multitask*-situaties waarin het meest audioboeken worden gebruikt, zijn onderweg naar een plek en tijdens huishoudelijke

taken. Dit komt overeen met het hoge percentage audioboekenlezers in locaties zoals in de auto, in het openbaar vervoer en in de keuken, te zien in Figuur 2.

3.6 Leesdoel

Tabel 10

Lezen voor werk of school tegenover plezier voor audioboeken, e-boeken en gedrukte boeken op basis van een 5-punts Likertschaal.

Stelling	Aantal	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Interpretatie
Audioboekgebruik voor werk of school	44	2.18	1.419	Oneens
E-boekgebruik voor werk of school	69	2.86	1.574	Neutraal
Gedrukte boekgebruik voor werk of school	135	3.77	1.393	Eens
Audioboekgebruik voor plezier	44	3.93	1.108	Eens
E-boekgebruik voor plezier	69	3.84	1.431	Eens
Gedrukte boekgebruik voor plezier	140	4.75	0.636	Helemaal eens

Noot. Likertschaalinterval: 1.00-1.79 = Helemaal oneens; 1.80-2.59 = Oneens; 2.60-3.39 = Neutraal; 3.40-4.19 = Eens; 4.20-5.00 = Helemaal eens.

Tabel 10 toont dat lezers voornamelijk de voorkeur geven aan gedrukte boeken boven audioboeken en e-boeken als het gaat om lezen voor werk of school. De voorkeur voor audioboeken is het laagst; gemiddeld zijn lezers het oneens met de stelling dat zij audioboeken lezen voor werk of school. E-boeken worden gemiddeld neutraal beoordeeld in deze context.

Daarnaast blijkt uit Tabel 10 dat lezers bij alle boekvormen meer geneigd zijn te lezen voor plezier dan voor werk of school. De gemiddelde scores voor lezen voor plezier zijn voor alle boekvormen hoger dan de scores voor lezen voor werk of school. Voor zowel audioboeken als e-boeken is de voorkeur om te lezen voor plezier gemiddeld gelijk, hoewel de standaarddeviatie voor audioboeken lager is dan voor e-boeken. Dit suggereert dat de meningen over het lezen voor plezier minder variëren bij audioboeken dan bij e-boeken. Toch blijven de

meningen van het gebruik van gedrukte boeken gemiddeld het hoogst. Lezers blijken het meest geneigd te zijn om gedrukte boeken te lezen voor plezier in vergelijking met audioboeken en e-boeken.

3.7 Genre

Tabel 11

Laatst gelezen genre voor audioboeken, e-boeken en gedrukte boeken.

Boekvorm	Aantal algemene fictie (%)	Aantal literaire fictie (%)	Aantal kinderen jeugdboeken (%)	Aantal non-fictie (%)	Totaal
Audioboek	8 (30.77)	10 (38.46)	4 (15.38)	4 (15.38)	26
E-boek	13 (30.95)	15 (35.71)	4 (9.52)	10 (23.81)	42
Gedrukte boek	36 (30.77)	49 (41.88)	4 (5.13)	26 (22.22)	117

Tabel 11 toont de genres van de laatst gelezen boeken die respondenten hebben aangegeven per boekvorm. De genres, gebaseerd op NUR-codes, zijn samengevoegd. De originele verdeling is te vinden in de bijlage.

In Tabel 11 is te zien dat fictie, zowel algemeen als literair, in verhouding evenveel wordt gelezen in de vorm van audioboeken, e-boeken en gedrukte boeken. Kinder- en jeugdboeken worden in verhouding meer gelezen in de vorm van audioboeken in vergelijking met e-boeken en gedrukte boeken. Non-fictie wordt minder gelezen bij audioboeken in vergelijking met e-boeken en gedrukte boeken.

4 Conclusie

Het doel van dit onderzoek is om antwoord te geven op de vraag: ‘Wat is de plaats van audioboeken in het leesgedrag van lezers in Nederland?’. Hiervoor werd een enquête afgenomen onder lezers in Nederland om verschillende factoren te onderzoeken die van invloed kunnen zijn op hun leesgedrag.

Uit de resultaten blijkt dat lezers voornamelijk gedrukte boeken lezen, terwijl audioboeken en e-boeken minder vaak worden gelezen. Dit blijkt zowel uit het aantal mensen dat gedrukte boeken leest in vergelijking met de andere twee boekvormen, als uit hoe vaak de lezers gebruikmaken van deze boekvormen. Lezers die audioboeken gebruiken, doen dit over

het algemeen minder vaak vergeleken met lezers die e-boeken en gedrukte boeken lezen. Ook blijkt dat de voorkeur van lezers voornamelijk uitgaat naar gedrukte boeken.

De respondenten tonen een vergelijkbaar patroon in de locaties waar ze de verschillende boekvormen lezen. Gedrukte boeken worden op de meeste locaties het vaakst gelezen, gevolgd door e-boeken, terwijl audioboeken het minst worden gelezen. Opvallende locaties die dit patroon doorbreken, zijn het openbaar vervoer, de auto en de keuken. In de auto en in de keuken gebruiken lezers vaker audioboeken dan e-boeken en gedrukte boeken, terwijl het gebruik in het openbaar vervoer ongeveer gelijkloopt aan elkaar. Bovendien geven mensen die audioboeken lezen aan deze vooral te gebruiken tijdens het reizen naar een bestemming of tijdens huishoudelijke taken. Dit sluit aan bij de locaties waar het gebruikspatroon van audioboeken verschilt.

Gender en opleidingsniveau blijken geen significante rol te spelen in het gebruik van audioboeken. Leeftijd heeft daarentegen wel een rol bij het gebruik van audioboeken. Oudere mensen maken minder gebruik van audioboeken dan jongeren mensen. Daarnaast is het van belang met welk doel iemand een audioboek gebruikt; de respondenten gaven aan dat ze vaker audioboeken gebruikten voor plezier dan voor werk of school.

Concluderend blijkt uit de resultaten dat audioboeken minder worden gebruikt door lezers in Nederland in vergelijking met e-boeken en gedrukte boeken. Van deze boekvormen zijn gedrukte boeken het meest gebruikt. Uitzonderingen worden waargenomen bij het lezen in het openbaar vervoer, in de auto en in de keuken.

5 Discussie

De recente groei in het gebruik van audioboeken, zoals aangetoond door Casselden en Paxton (2024) en Snelling (2021), wijst op het belang om het huidige gebruik van audioboeken in Nederland beter te begrijpen. Deze toename kan gedeeltelijk worden toegeschreven aan de COVID-19-pandemie, die de vraag naar digitale media heeft versneld (Snelling, 2021). Enkele studies hebben zich gericht op deze digitale media, zoals Zhang en Kudva (2014). Zij richtten hun studie op de groei van e-boeken. Ondanks de studies naar digitale media is er nog weinig onderzoek gedaan naar de plaats van audioboeken in het leesgedrag van lezers. Dit onderzoek vult daarom deze lacune in de literatuur door een overzicht te geven van de huidige plaats van audioboeken in het leesgedrag van lezers in Nederland. De bevindingen van dit onderzoek bieden inzicht in welke factoren de keuze voor audioboeken beïnvloeden en dienen als basis voor verder onderzoek naar het gebruik van audioboeken.

Hoewel dit onderzoek nieuwe inzichten heeft opgeleverd, moet er bij het interpreteren van de resultaten rekening worden gehouden met enkele beperkingen, zoals de locatie waar de enquête is afgenomen. De enquête werd afgenomen in een boekwinkel in Nijmegen, wat betekent dat mensen die wilden deelnemen een hoge kans hadden uit de onderzoekspopulatie te komen, namelijk lezers in Nederland. Toch brengt dit ook beperkingen met zich mee, omdat lezers die in ieder geval fysieke boeken lezen, werden benaderd. De keuze voor het afnemen van de enquête in een boekenwinkel kan verklaren waarom er geen respondenten waren die geen fysieke boeken lezen. Hierdoor is de steekproef mogelijk niet representatief voor de volledige onderzoekspopulatie, aangezien er mogelijk lezers in Nederland zijn die geen fysieke boeken lezen en hierdoor minder snel in een boekenwinkel te vinden zullen zijn. Dit heeft invloed op de externe validiteit. Voor toekomstig onderzoek zou er daarom overwogen kunnen worden om de studie te herhalen met een meer diverse steekproef, bijvoorbeeld door gegevens te verzamelen in verschillende omgevingen of via een online enquête.

Daarnaast is de enquête samengesteld door de onderzoekster, wat heeft geleid tot enkele tekortkomingen in de verwoording van de vragen en het analyseren van de antwoorden. Eén van de vragen is niet meegenomen in de data-analyse, omdat respondenten deze vraag op verschillende manieren interpreteerden. De vraag luidde: ‘Op welk dagdeel maakt u het liefst gebruik van de aangegeven boekvormen?’ De respondenten konden voor elke boekvorm aangeven welk antwoord hun voorkeur had. Echter, veel respondenten leken deze vraag te beschouwen als een vraag waarop meerdere antwoorden mogelijk waren, terwijl deze oorspronkelijk bedoeld was als een vraag met slechts één antwoordoptie. Hierdoor waren er per boekvorm te weinig data om een valide analyse uit te voeren. Dit probleem had kunnen worden voorkomen door de vraag anders te formuleren of door de enquête online af te nemen, zodat respondenten niet meer dan één antwoordoptie konden selecteren. Verdere verbeteringen in de formulering van de vragen zouden kunnen bijdragen aan een betrouwbaarder onderzoek in de toekomst.

Ten slotte werd een eenvoudige analyse uitgevoerd om een overzicht te krijgen van het leesgedrag van lezers in Nederland. Er werd gekozen voor een beschrijvend onderzoek, waardoor veel resultaten nog niet zijn verklaard. De gegevens uit dit onderzoek dienen verder onderzocht te worden om onderliggende redenen te achterhalen. Hoewel de resultaten met betrekking tot leeslocaties en -situaties interessant zijn, is het niet mogelijk om te zeggen waarom deze bevindingen zich voordoen en of er daadwerkelijk een verband tussen de twee bestaat. Verder onderzoek is noodzakelijk om deze aspecten te verduidelijken.

Ondanks de beperkingen heeft dit onderzoek belangrijke bevindingen opgeleverd. De resultaten tonen aan dat gedrukte boeken nog steeds vaker worden gelezen dan e-boeken en audioboeken. Hoewel digitale media zoals e-boeken en audioboeken groeien, blijft de voorkeur sterk uitgaan naar gedrukte boeken. Dit komt overeen met eerder onderzoek dat concludeerde dat digitale media nog niet op het punt staan om traditionele media te vervangen (Zhang & Kudva, 2014). Audioboeken worden van de drie boekvormen het minst gebruikt. Dit geldt zowel voor de tijd die mensen besteden aan audioboeken vergeleken met e-boeken en gedrukte boeken, als voor het lage aantal mensen dat audioboeken leest in vergelijking met e-boeken en gedrukte boeken.

Ook op de verschillende locaties waar men boeken kan lezen, worden audioboeken het minst gelezen. Toch blijken er enkele uitzonderingen te zijn. Zowel in de auto, het openbaar vervoer als in de keuken lijkt het patroon van voorkeur voor gedrukte boeken te worden doorbroken. Dit wordt weerspiegeld in de situaties waarin audioboeken voornamelijk worden gebruikt, namelijk tijdens huishoudelijke taken en onderweg naar een plek. Het verhoogde gebruik van audioboeken in deze situaties kan verband houden met de aard van de activiteiten; lezers kunnen *multitasken* door naar een boek te luisteren. Have en Pedersen (2012) betoogden dat audioboeken een andere leeservaring hebben dan visuele boeken, zoals e-boeken en gedrukte boeken, waardoor het eenvoudiger zou zijn om audioboeken te gebruiken tijdens andere activiteiten. Toch tonen de resultaten aan dat dit niet voor alle *multitask*-situaties geldt. Verder onderzoek is nodig om te bepalen in hoeverre de locatie en situatie een rol spelen bij de keuze voor audioboeken ten opzichte van e-boeken en gedrukte boeken.

De resultaten van dit onderzoek en van eventueel vervolgonderzoek kunnen niet alleen bijdragen aan het wetenschappelijke onderzoeksveld, maar ook aan de distributie van boeken. Literaire instanties kunnen deze informatie over leesgedrag gebruiken om hun marktstrategieën af te stemmen op de behoeften en voorkeuren van hun lezers, wat niet alleen voordelig kan zijn voor literaire instanties, maar ook voor lezers.

Al met al komt naar voren dat audioboeken weinig worden gebruikt ten opzichte van gedrukte boeken en e-boeken, ongeacht gender of opleidingsniveau. Hoewel lezers over het algemeen aangeven het vaakst gedrukte boeken te lezen, worden audioboeken op bepaalde locaties frequenter gebruikt. Zowel het academische veld als de (commerciële) boekensector kunnen profiteren van deze inzichten, die verduidelijken welke plaats audioboeken verwerven in de oren van de lezer.

6 Bibliografie

- Bax, S., Dera, J., Oerlemans, A., & van der Starre, K. (2022). Het literaire veld als schema. In *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* (Vol. 138, Nummer 2, pp. 164-180). Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.5117/TNTL2022.2.004.BAX>
- Casselden, B., & Paxton, E. (2024). Learning from audiobook usage in public libraries during the COVID-19 pandemic. *Journal of Librarianship and Information Science*, 09610006241251858. <https://doi.org/10.1177/09610006241251858>
- Definities leesbevordering*. (2024). Stichting Lezen - Leesmonitor. <https://www.lezen.nl/onderzoek/definities-leesbevordering/>
- Döring, U., Müller, B., Rohr, S., Ruhrmann, J., & Schäfer, M. (2022). Listen and Read: The Battle for Attention: A New Report About Key Audience Behaviour in the Age of eBooks, Audiobooks and Podcasts. *Publishing Research Quarterly*, 38(1), 40-52. <https://doi.org/10.1007/s12109-021-09853-2>
- Have, I., & Pedersen, B. (2012). Conceptualising the audiobook experience. *SoundEffects - An Interdisciplinary Journal of Sound and Sound Experience*, 2, 79-95. <https://doi.org/10.7146/se.v2i2.6967>
- Kristensen, L.-B., & Lüders, M. (2023). Convenient and worth the price? Identifying early users and predicting future use of book streaming services. *Convergence*, 29(1), 183-200. <https://doi.org/10.1177/13548565211057516>
- Kuijpers, M. M., Douglas, S., & Kuiken, D. (2020). Capturing the ways we read: Introducing the reading habits questionnaire. *Anglistik: International Journal of English Studies*, 31(1), 53-69.
- Kurata, K., Ishita, E., Miyata, Y., & Minami, Y. (2017). Print or digital? Reading behavior and preferences in Japan. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 68(4), 884-894. <https://doi.org/10.1002/asi.23712>
- Pimentel, J. L. (2019). Some Biases in Likert Scaling Usage and its Correction. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research (IJSBAR)*, 45(1), 183-191.
- Rubery, M. (2016). *The Untold Story of the Talking Book* (1ste dr.). Harvard University Press.
- Snelling, M. (2021). The Audiobook Market and Its Adaptation to Cultural Changes. *Publishing Research Quarterly*, 37(4), 642-656. <https://doi.org/10.1007/s12109-021-09838-1>
- Van Rees & Dorleijn 1996 – C.J. van Rees & G.J. Dorleijn, *De impact van literatuuropvattingen in het literaire veld. Aandachtsgebied literatuuropvattingen van de Stichting Literatuurwetenschap*. 's-Gravenhage: Stichting Literatuurwetenschap, 1996.
- Zhang, Y., & Kudva, S. (2014). E-books versus Print Books: Readers' Choices and Preferences Across Contexts. *Journal of the Association of Information Science and Technology*, 65(8), 1695-1706. <https://doi.org/DOI: 10.1002/asi.23076>

Bijlage

a. Enquête

1) Wat is uw gender?

- Man
 - Vrouw
 - Anders
 - Ik zeg dat liever niet
-

2) Wat is uw leeftijd?

_____ jaar.

3) Wat is uw hoogst genoten opleiding? Deze opleiding hoeft (nog) niet afgerond te zijn.

- Basisonderwijs
 - Praktijkonderwijs
 - Vmbo (vmbo-tl/mavo, vmbo-gl, vmbo-kbl, vmbo-bbl)
 - Havo
 - Vwo (atheneum, gymnasium)
 - Mbo
 - Hbo
 - Wo
 - Anders
-

4) Van welke boekvorm(en) heeft u in de laatste 12 jaar gebruik gemaakt?

- Audioboeken
 - E-boeken
 - Gedrukte boeken
-

5) Welke boekvorm heeft over het algemeen uw voorkeur?

- Audioboeken
 - E-boeken
 - Gedrukte boeken
-

6) Hoe vaak maakt u gebruik van de aangegeven boekvormen?

	Audioboeken	E-boeken	Gedrukte boeken
Nooit / Incidenteel	☐	☐	☐
Eén keer per jaar	☐	☐	☐
Eén keer per half jaar	☐	☐	☐
Eén keer per drie maanden	☐	☐	☐
Eén keer per maand	☐	☐	☐
Meerdere keren per maand	☐	☐	☐
Eén keer per week	☐	☐	☐
Meerdere keren per week	☐	☐	☐
Dagelijks	☐	☐	☐

7) Maak een schatting: hoeveel procent van uw leestijd besteedt u aan de onderstaande boekvormen? U kunt 100 procent verdelen. Als u bijvoorbeeld de helft van de tijd audioboeken luistert en de andere helft van de tijd gedrukte boeken leest, vult u het getal 50 in bij 'Audioboeken' en 'Gedrukte boeken' en het getal '0' bij E-boeken.

- Audioboeken _____ %
- E-boeken _____ %
- Gedrukte boeken _____ %

8) Op welk dagdeel maakt u het liefst gebruik van de aangegeven boekvormen?

	Audioboeken	E-boeken	Gedrukte boeken
Ochtend	☐	☐	☐
Middag	☐	☐	☐
Avond	☐	☐	☐
Nacht	☐	☐	☐
Ik heb geen voorkeur	☐	☐	☐
Ik maak geen gebruik van deze boekvorm	☐	☐	☐

9) Vul deze vraag alleen in als u gebruik maakt van audioboeken. Wanneer maakt u gebruik van audioboeken? Zet een kruisje als de situatie bij u van toepassing is.

	Audioboeken
Tijdens huishoudelijke taken	☐
Onderweg naar een plek	☐
In bed	☐
Op de bank	☐
Tijdens het werk of het studeren	☐
Tijdens het eten	☐
Op vakantie	☐
Tijdens het sporten	☐
In bad	☐

10) U krijgt nu aan paar stellingen te lezen. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de stelling.

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Ik maak gebruik van audioboeken voor mijn werk of studie.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik maak gebruik van e-boeken voor mijn werk of studie.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik maak gebruik van gedrukte boeken voor mijn werk of studie.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik maak gebruik van audioboeken voor mijn plezier.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik maak gebruik van e-boeken voor mijn plezier	☐	☐	☐	☐	☐
Ik maak gebruik van gedrukte boeken voor mijn plezier.	☐	☐	☐	☐	☐

11) Markeer met een kruisje per boekvorm (audioboeken, e-boeken en gedrukte boeken) aan als u in het afgelopen jaar op de aangegeven locaties hebt gelezen. Als u op een aangegeven locatie geen van de boekvormen hebt gelezen, dan laat u het vakje leeg.

	Audioboeken	E-boeken	Gedrukte boeken
In bed	☐	☐	☐
In het openbaar vervoer	☐	☐	☐
Op de bank	☐	☐	☐
Op het strand	☐	☐	☐
In het park	☐	☐	☐
In het café	☐	☐	☐
In de tuin	☐	☐	☐
In de keuken	☐	☐	☐
In de bibliotheek	☐	☐	☐
In het vliegtuig	☐	☐	☐
In de auto	☐	☐	☐
Op het balkon	☐	☐	☐
Op het werk	☐	☐	☐
Op school	☐	☐	☐
In bad	☐	☐	☐
Overig (schrijf de locatie op in de tabel)	_____	_____	_____

12) Wat is het laatste boek dat u in de vorm van een audioboek hebt gelezen? Laat de vraag leeg als u geen audioboeken leest.

Auteur: _____ Titel: _____

Wat is het laatste boek dat u in de vorm van een e-boek hebt gelezen? Laat de vraag leeg als u geen e-boeken leest.

Auteur: _____ Titel: _____

Wat is het laatste boek dat u in de vorm van een gedrukt boek hebt gelezen? Laat de vraag leeg als u geen gedrukte boeken leest.

Auteur: _____ Titel: _____

Bedankt voor het invullen van de enquête. Als u nog vragen of opmerkingen heeft, mag u deze hieronder aangeven. Wanneer u alle vragen heeft ingevuld, kunt u de enquête inleveren.

b. Genres

Tabel 12

Laatst gelezen genre van audioboeken.

Genre	Aantal	%
Algemene sociale wetenschappen	1	0,7%
Fantasy	5	3,4%
Fictie 10-12	2	1,4%
Fictie kinder- en jeugdboeken algemeen	2	1,4%
Geschiedenis algemeen	1	0,7%
Literaire fictie algemeen	3	2,1%
Literaire non-fictie algemeen	1	0,7%
Literaire roman, novelle	3	2,1%
Literaire thriller	2	1,4%
Populaire fictie algemeen	1	0,7%
Psychologie algemeen	1	0,7%
Romantiek	1	0,7%
Spannende boeken algemeen	1	0,7%
Vertaalde literaire roman, novelle	2	1,4%
Ontbrekend	119	82,1%

Tabel 13*Laatst gelezen genre van e-boeken.*

Genre	Aantal	%
Fantasy	2	1,4%
Fictie 15+	1	0,7%
Fictie kinder- en jeugdboeken algemeen	3	2,1%
Filosofie algemeen	2	1,4%
Geschiedenis algemeen	1	0,7%
Godsdienstige mystiek	1	0,7%
Literaire non-fictie algemeen	2	1,4%
Literaire roman, novelle	6	4,1%
Literaire thriller	3	2,1%
Management algemeen	1	0,7%
Medische handboeken (professioneel)	1	0,7%
Mens en maatschappij algemeen	1	0,7%
Moderne geschiedenis (1870-heden)	1	0,7%
Moeilijk lezen	1	0,7%
Populaire fictie algemeen	4	2,8%
Psychologie algemeen	2	1,4%
Romantiek	1	0,7%
Spannende boeken algemeen	4	2,8%
Thriller	1	0,7%
Vertaalde literaire roman, novelle	6	4,1%
Ontbrekend	101	69,7%

Tabel 14*Laatst gelezen genre van gedrukte boeken.*

Genre	Aantal	%
Biografieën podiumkunsten	1	0,7%
Buitenlandse talen, letterkunde en cultuur algemeen	1	0,7%
Detective	1	0,7%
Fantasy	6	4,1%
Fictie 10-12 jaar	1	0,7%
Fictie 15+	4	2,8%
Fictie kinder- en jeugdboeken algemeen	1	0,7%
Fictie overig algemeen	3	2,1%
Filosofie algemeen	1	0,7%
Geschiedenis algemeen	2	1,4%
Griezel- en spookverhalen, horror	1	0,7%
Historische roman (populair)	8	5,5%
Literaire fictie algemeen	5	3,4%
Literaire non-fictie algemeen	10	6,9%
Literaire roman, novelle	18	12,4%
Literaire thriller	8	5,5%
Mens en maatschappij algemeen	1	0,7%
Non-fictie Vrije tijd/algemeen	1	0,7%
Populaire fictie algemeen	2	1,4%
Psychologie algemeen	6	4,1%
Romantiek	2	1,4%
Spannende boeken algemeen	6	4,1%
Spiritualiteit	1	0,7%
Sportbiografieën	1	0,7%
Streek- en familieromans	1	0,7%
Theologie algemeen	1	0,7%
Thriller	5	3,4%
Verhalenbundels	1	0,7%
Vertaalde literaire roman, novelle	19	13,1%
Vertaalde pockets	1	0,7%
Ontbrekend	26	17,9%